

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

vítáme vás u dubnového Kompostu. O tom, že ochrana přírody a zvířat vsutku není jednoduchá věc, jsme se mohli přesvědčit z nedávno proběhnuvší kauzy. Pokud jsme si mysleli, že pytláctví vzácných zvířat je věc vzdálená a nás se netýká, byli jsme na začátku března tak trochu vyvedeni z omylu. Přímo ve francouzské ZOO byl upytlačen nosorožec bílý, jehož rohovina je na černém trhu obchodována za astronomické částky (viz [zde](#)). Samotný akt pochopitelně vyvolal vlnu bouřlivých emocí, neboť něco vypovídá o zkaženosti dnešního světa. Podstatné však je, jaká protiopatření tento čin přinesl. ZOO

Z obsahu tohoto čísla:

Národní parky čeká (doufejme).....	2
Dumpster diving - po teorii praxe.....	3
Vítání jara s čelovkami.....	4
Aleje, které tkaly krajinu.....	5
Vybudování bosého chodníku.....	6
Z historie návratu rýsa ostrovida.....	6
Ing. Miroslav Treybal devadesátiletý	7
Putování Vodňanskem - 9. díl.....	8
Je život zvířat v cirkuse pro zvířata...	10
Příspěvek do soutěže o předplatné..	10
Duhová zahrada při MŠ Holečkova...	10
Jak postupovat při výrobě budky.....	12
Jarní vážka.....	13
Večer s dokumentem - 38. díl.....	13
„...Slunce vyšlo...“	16
Ochrana přírody z pohledu biologa..	16
Pár slov o malíři J. Dvořákovi.....	17
V nouzi poznáš přítele.....	18
Zdraví a strava - Ořechy.....	18

Dvůr Králové přistoupila k radikálnímu řešení - odrokování všech chovaných nosorožců. Na tento krok bylo reagováno velmi hlasitě, a to jak zastánci (např. [zde](#)), tak i odpůrci (např. [zde](#)). Abych pravdu řekl, naprosto chápu argumenty obou stran a zcela se postavit na jednu z nich je pro mě doposud

neřešitelný oříšek. Problém má totiž více různých úhlů pohledu. A to nejen těch čistě analytických, ale rovněž emocionálních (přece jenom pro mnohé z nás už zvíře není pouhý bezejmenný objekt). Naopak je jasné, že bezohledné poškozování přírody a zvířat s sebou přináší někdy i radikální řešení na jejich ochranu. Vystává však několik důležitých otázek. Dá se všechno řešit tímto preventivním způsobem? Kde je hranice, za kterou už bychom neměli jít? Neměla by ZOO (která se profiluje jako instituce chránící zvířata) udělat vše pro to, aby něčemu takovému předešla jiným způsobem? Na druhou stranu ale také - nevnímáme onen majestátný a symbolický roh příliš přehnaně úzkostlivě? Je to vsutku překerní situace. Každopádně mi ten pohled na ošetřovatele zvířat s motorovou pilou v ruce nepřipadnul moc příjemný. A představoval jsem si, jak někdo lihovým fixem nebo naříznutím plátna znehodnocuje třeba Monu Lisu v Louvru, protože existuje riziko jejího zcizení.

Foto Břetislav Kocek

Přejeme vám krásné jaro bez obtížných rozhodnutí, váš Kompost. -jj-

Národní parky čeká (doufejme) poslední bitva o jejich záchranu

Asi málokomu uniklo nervy drásající putování novely zákona na ochranu přírody a krajiny oběma komorami parlamentu. K sepsání této nadějně, ale poněkud hořké „eseje“ usedám ve chvíli, kdy se internetovým prostředem začíná šířit zpráva o předpokládaném vetu prezidenta Miloše Zemana ([zde](#)). Jedno z jeho odůvodnění tohoto aktu (zcela jasně směřované pouze k NP Šumava), které nedává příliš smysl při prvním ani žádném dalším čtení, však docela trefně vystihuje absurdnost celé této kauzy. „V nejvíce chráněné zóně nebudou možné na rozdíl od současnosti žádné lidské zásahy, jež by přispívaly k nerušenému průběhu přírodních procesů“.

Ohlédněme se však zpátky za průběhem celého legislativního procesu, za motivací některých zúčastněných a vysvětleme si důležité souvislosti, které možná nejsou na první pohled úplně tak patrné, jak by měly být. Novela zákona 114 mající velkou ambici stabilizovat vrtkavý stav našich národních parků vznikala přibližně dva roky. V lednu však byla atakována nebezpečnými pozměňovacími návrhy senátora Jaroslava Větrovského (více [zde](#)). Zcela jasně a důležitého vítězství dosáhla ochrana přírody 1. 3., kdy byly senátní návrhy výraznou většinou poslanecké sněmovny odmítnuty ([zde](#)). O prezidentském vetu se bude hlasovat pravděpodobně 1. 4.

Jelikož tentokrát šlo (jde) skutečně o hodně a jedná se pravděpodobně na dlouhou dobu o poslední možnost hrstky zainteresovaných snížit ochranný status našich NP, hrálo se s otevřenými kartami a naplno se projevil tendence konkrétních lidí tímto směrem. Myslím si, že po přestřelkách posledních dvou měsíců budou mít hodnotitelé anket Zelená perla a Ropák roku opravdu z čeho vybírat.

Národní parky zaujímají v ČR 1,5 % rozlohy. Že by měla menší část této výměry představovat bezzásahové území (tedy jakýsi „ústupek“ přírodě) a naplňovat původní poslání NP, většina z nás chápe. Jak hodně je to však v rozporu s plány na komerční využití tohoto území tvrdou turistikou a nekontrolovatelným rozvojem obcí, jsme se mohli opět naplno přesvědčit. A také o tom, kdo za tuto zájmovou skupinu kope. Hlava státu prokázala při své (ne příliš obvyklé) intervenci v parlamentu v tomto

Foto -jj-

ohledu senátní verzi zákona spíše medvědí službu (viz [zde](#)). Řadou nepravd ([zde](#)) a zbytečnými sexistickými urážkami ([zde](#)) možná Miloš Zeman potěšil své skalní fanoušky, ale rozhodně nepřispěl do rozumné a slušné diskuze. Téměř okamžitě po vítězném hlasování zaplavily mediální prostor zprávy nejhlasitějších odpůrců ochrany přírody v NP (viz např. [zde](#)). Argumentace se však vždy ubírala hodně podobným směrem – Šumava se stane nepřístupnou pro turisty, místní ekonomika zkolabuje, až nakonec dojde k úplnému vylidnění šumavských obcí. Tvrzení, která mohou oslovit někoho, kdo situaci na Šumavě příliš nesleduje. Fakta však hovoří o něčem trochu jiném. [Tento informační souhrn](#) konstatuje, že „naše NP navštíví ročně 9 milionů lidí, kteří tam zanechají přes 5 miliard korun“, že „pět z deseti obcí, které měly v roce 2013 nejvyšší úhrnné příjmy v ČR v přepočtu na jednoho obyvatele, leží na území národních parků nebo na jejich okraji“ nebo že „nezaměstnanost v obcích v NP Šumava je znatelně nižší než jinde na venkově“...atd. Všechny dohledatelné informace směřují k jednomu bodu – národní park je značka, která táhne. Ono by totiž bylo férovější přiznat, že turistický potenciál našich NP je ještě daleko větší a příjmy by mohly být možná několikrát znásobeny rozprodejem pozemků, bezuzdnou těžbou dřeva a nekontrolovatelným rozmachem tvrdé turistiky (podobně jako ve „vzorové“ obci ležící těsně za hranicí NP a CHKO – Lipně nad Vltavou). To už však nezní tak dobře.

Podobných mystifikací se v tiskových zprávách a placených PR článcích objevilo poměrně velké množství, vyvrácení některých z nich najdete např. [zde](#) nebo [zde](#). V druhém z těchto odkazů se také dočtete, co je to vlastně onen velmi hlasitý Svaz obcí NP Šumava, že skutečná omezení na území NP by se mohla dotknout jenom části z celkového počtu obcí Svazu a že množství lidí, kteří by mohli být teoreticky omezeni v ekonomickém rozvoji na území NP, je jen něco málo přes tisícovku. Zájmová skupina se nám také poměrně zúžil ve chvíli, kdy se dozvídáme, že šumavské obce nejsou v názoru jednotné a část z nich se staví na stranu ochrany přírody (viz [zde](#)). V otevřeném dopise těchto pěti obcí padl jeden podstatný argument: „Určitá omezení vyplývající ze samotné podstaty

existence národního parku samozřejmě existují, ale pokud chceme národní park, jsou nezbytná. Přínos parku pro naše obce je nesrovnatelně větší, než je újma způsobená obcím a jejím občanům.“

Musíme si tak chtít nechtít položit jednoduchou řečnickou otázku. Copak se může v dnešní době tak nepatrná skupina lidí, několik málo hlučných starostů a politiků v čele s prezidentem takovým způsobem a po takovou dobu snažit způsobit zločin v podobě faktického zrušení institutu národních parků? Bohužel ano. Na druhou stranu obrana proti tomuto tažení dokázala do značné míry mobilizovat i hlas lidu a do virtuálního i skutečného odporu se zapojilo zatím asi největší množství lidí z řad veřejnosti, vědecké obce i známých osobností ([zde](#)).

Věřme tomu, že i poslední krok k dlouhodobější stabilitě ochrany přírody v našich národních parcích bude přehlasováním prezidentského veta uskutečněn a destruktivní tendence budou na nějaký čas (alespoň) výrazně zchlazeny. *-ji-*

Dumpster diving – po teorii praxe aneb Má první cesta do popelnice

Slovní spojení Dumpster diving lze přeložit jako potápění se do popelnice. Proč by to ale někdo, kdo netrpí akutní životní nouzí, dělal? Touto otázkou se zabývala i přednášející Lada Klimešová, aktivistka v projektech na záchranu jídla, která sama několik měsíců v různých zemích světa žila pouze z vyhozených potravin a jejíž přednášku z cyklu Zelených otazníků jsme ve středu 15. 3. 2017 navštívili.

Důvodů je hned několik – ekologické, ekonomické, etické.

Plývá se všude - při výrobě, zemědělské produkci, distribuci, pohostinství, v domácnostech. Více než třetina veškerého vyprodukovaného jídla na světě se vyhodí. Kdyby bylo všechno toho jídlo zachráněno, dokázalo by nasytit tři miliardy lidí, což by bylo dostatečné na úplné vymýcení hladu, protože dle aktuálních dat je počet celosvětově podvyživených necelých 750 milionů. Výroba potravin navíc patří mezi odvětví se znatelnou ekologickou stopou. Nejvyšší množství vypouštěných emisí CO₂ na světě je přisuzováno právě zemědělskému sektoru. Nejčastěji se uvádí 14 % z vypouštěných emisí světa, ale při započítání nepřímých následků, jako je odlesňování, množství stoupá až k 30 %. Nejnáročnější na přírodní zdroje je zcela určitě masný a mléčný průmysl. 40 % cereálií vypěstovaných na celém světě je zkrmeno chovanými zvířaty. Tento způsob produkce jídla je sám o sobě nevýhodný a dochází u něj k úbytku konzumovaných surovin a ničení deštných pralesů. Jedná se také o odvětví s vysokou spotřebou vody, z toho většina je využita právě na vypěstování krmiv. Náročnější na vodu je už jen čokoláda, kdy na jeden kilogram čokolády se při produkci a transportu vypotřebuje asi 24 000 litrů vody. Ale světový objem produkce čokolády je oproti masným a mléčným produktům zanedbatelný. Vysoké procento plýtvání je zahrnuto také v konzumaci ryb. Asi polovina všech chycených ryb je totiž vyhozena mrtvá zpět do moře. Mnoho z nich jsou druhy konzumovatelné, ale pro zákazníky málo lukrativní. Navíc na jeden kilogram cílové ryby připadá i šestnáct kilogramů zbytečně zabitých dalších živočichů.

Jak se tedy co nejméně podílet na celosvětovém plýtvání potravinami? Omezit nebo vyřadit ze svého jídelníčku právě potraviny nejvíce náročné na zdroje, jakými jsou maso a mléko. Ona rovnice mezi poptávkou a nabídkou totiž funguje. Pomocí nákupu tzv. „křivé“ zeleniny lze také zachránit až 20 % zeleniny, která se jen kvůli nárokům na vzhled vyhodí. Její prodej funguje od roku 2016 v obchodním řetězci Penny Market a od ledna roku 2017 byl zkušební prodej spuštěn i ve společnosti TESCO. Křivou, tedy vlastně normálně vypadající, zeleninu či ovoce vám také prodá každý drobný zemědělec. Důležité je samozřejmě spotřebovat vše, co nakoupím. Ono plýtvání u konečného zákazníka není vůbec zanedbatelné. Přes 40 % z veškerého vyhozeného jídla v Evropské unii se znehodnotí právě na úrovni domácností. Průměrně tak každá domácnost vyhodí za rok 17 000–25 000 Kč, které by se jistě daly využít smysluplněji. Je tu možnost zkusit si dumpster diving osobně. Pro to jsme se rozhodli i my.

Naše cesta rovnou z přednášky vedla ke kontejnerům supermarketu. Ačkoli přítel měl už nějaké „lov“ za sebou a "z popelnice do lednice" jsme v naší domácnosti již úspěšně praktikovali, mé první potápění do útrob kontejneru mělo teprve nastat. Z pocitů převládalo určitě vzrušení, ale také obava. Věděla jsem, že reálně nám, i když se jedná vlastně o krádež, nic nehrozí. Ale i představa obyčejného vynadání byla pro mě, jakožto člověka raději se jakémukoliv konfliktu vyhýbajícímu, nepříjemná. Začali jsme u vzdálenějších popelnic. Nic. V kontejneru přímo u rampy jsme už byli úspěšní. S pocitem euforie jsme si domů odnesli dvě zcela plné tašky ovoce a zeleniny. Brambory měly jen narušený obal, jablko bylo trochu odřené, paprika promáčknutá, u nabalíkových citrusů byl špatný pouze jeden kus. Radost z úspěšného lovu asi nejlépe vystihuje slogan, že dumpstering je: „hledání pokladu v odpadu někoho jiného“. A my z toho měli radost jako z opravdového pokladu. *Jana Petříková*

Foto Jiří Kloud

Překopávky

Vítání jara s čelovkami

O našem pravidelném jarním snažení na pomoc obojživelníkům píšeme každoročně. I když je rámeček akcí veskrze stejný, přesto se letos objevilo několik pozitivních momentů, které stojí za samostatnou zmínku. Navíc tento článek píšou necelý týden po zahájení žabího tahu, takže je dost pravděpodobné, že se další zajímavé informace ještě vynoří.

Foto archiv spolku Děti Řepice

Teď už ke specifickým letošním sezónám. Akce na stavbu migračních bariér proběhla v sobotu 11. března 2017, zúčastnil se jí rekordní počet 28 dobrovolníků. Za dvě hodiny byly vystavěny zábrany v délce více než 400 metrů. Navíc ve výborné kvalitě - přečkaly bez úhony i silný vítr v polovině měsíce a nyní slouží ke "shromažďování" žab před přenosem přes kritický úsek frekventované silnice ze Strakonice do Volyně. Podrobnější povídání o vydařeném sobotním odpolední si můžete přečíst [zde](#). O akci byla rovněž natočena reportáž Českého rozhlasu ([zde](#)).

Nejvíce novinek se týká lokality mezi obcí Řepice a Dolním Řepickým rybníkem. V loňském roce byla (co do počtu přenesených žab) nevytíženější. Proto jsme velmi uvítali nabídku pomoci spolku Děti Řepice a transfer na tomto místě koordinujeme společně. Zdejší skupina dobrovolníků (převážně mladšího věku) se postarala i o instalaci reflexních cedulí upozorňujících motoristy na transfer. A z vlastní zkušenosti mohou potvrdit, že některé z nich značky přinutí sundat nohu z plynu a respektovat nejen přenašeče, ale i samotné táhnoucí žáby.

Z důvodu efektivnější komunikace a propagace transferu jsme následovali trend sociálních médií a založili samostatnou [facebookovou skupinu](#). Pomáhá nejen s koordinací dobrovolníků pro jednotlivé dny a lokality, ale téměř denně se zde můžete dočíst i aktuality a konkrétní zážitky přímo z terénu. Další dobrou zprávou je i spontánně vzniklá skupinka dobrovolníků, provádějících svépomocný transfer mezi Bavorovem a Netolicemi u Velkého Vepřského rybníka. Z tohoto místa přicházejí zajímavé informace např. o vysokém počtu přenášených čolků obecných. Každopádně jsme moc rádi, že naše snažení nese své ovoce i v této rovině - tedy, že se "rekrutují" samostatné skupinky lidí ochotných pomoci na jim blízké lokalitě. Všem, kteří by o něčem podobném uvažovali, samozřejmě poskytneme všechny potřebné informace.

Pokud byste se rádi do transferu zapojili ještě letos, kontaktujte nás co nejdříve na posta@csop-strakonice.net, tah obojživelníků není prozatím zcela u konce. Letošní počty a další informace přineseme v dalším čísle. -jj-

I když se transfer žab přes komunikace může jevit jako znouzectnost (kterou i do velké míry je) a náročná a mravenčí práce s nejistým výsledkem, máme několik pádných důvodů, proč trávit začátky jara na strakonických výpadovkách. V první řadě - žáby jsou stejně jako ostatní vyšší živočišné cítilí bytosti, které mají jako všichni ostatní nezpochybnitelné právo na život. Takže i za předpokladu, že transfer přes silnice je pouze článkem z řetězce ochranných opatření, existuje skupina lidí, která cítí, že je důležité pomáhat i jen z tohoto prostého důvodu jakési vnitřní zodpovědnosti. Série činností na ochranu obojživelníků, do které se zapojí několik desítek lidí, má nezpochybnitelný edukativní účinek - přibližuje široké veřejnosti jak problematiku samotné ochrany obojživelníků, tak i příbuzné oblasti ochrany přírody. O to víc, když se do nich mohou zapojit i děti téměř všech věkových kategorií. Údaje posbírané při transferu mohou posloužit při plánování dalších článků ochrany obojživelníků - budování tůní a propustků, ochraně vodních biotopů atd. Pomáhají rovněž lépe koordinovat lidskou sílu v následujících letech a zachránit větší počet živočichů. A v neposlední řadě zjistíte, že ten čas strávený těsně po soumraku za městem vám vlastně parádně pročistil hlavu po náročném dnu.

„Úlovky“ od Velkého Vepřského rybníka, foto Tereza Müllerová

Aleje, které tkaly krajinu

Už je pro mě takřka nepsaným pravidlem každý rok si vyčistit nějakou tu studánku. I jsem o tom několikrát psal a považuji tuto činnost za dobrý počín do přicházejícího jara. Navíc jsem zvědavý, jak která vodní svěřenkyně vypadá, jak se jí daří. Ale

Včelí dílo v jednom mokřadu, foto -vh-

letos jsem byl mírně znepokojen. Studánky nedaleko Skočic, které čistím, byly jaksi méně bohaté na vodu než v minulých letech. Nevím, čím to je. Také jsem nezaznamenal žádné živé živočichy vyjma jednoho malého vodomila (kterého jsem blíže neurčil). Prostě nějak mrtvo. Potěšením bylo, že v jedné staré mokřině jsem našel práchnivý kmen, který v minulosti zřejmě opanovaly divoké včely. Ale starý kmen se rozpadl, dílo se vyřinulo na zamokřenou půdu a vše zaniklo. Tak jsem si na místě alespoň našel jednu malou stínku (*Porcellium conspersum*?) a prohnal několik pavouků slídačků a lovcůkú hajních. Nedaleký mokřad v lese u cesty na Dvorce je letos i přes příděl zimních dešťů a sněhu takřka suchý. Jak si s tím čolci obecní a skokani hnědí tento rok poradí?

Plačící strom, foto -vh-

Příchod jara pro mě letos začal prostě divně. U zmiňované obce pouze jedna čejka chocholatá. O kousek dál, u nedalekých Albrechtic, jich jiný pozorovatel napočítal 71 a mnohem dříve než v březnu. Podivná nálada pokračovala. Nechtěným pozorováním bylo procházení „revitalizovaných“ alejí, kde v současné době přežívají sýkory

koňadry s občasnými strnady obecnými ve vyklučných keřích trnek, šípků a zbyčcích pokácených náletových dřevin. Zda vždy náletových, to nevím. Jakási cedule to tvrdí a slibuje nové stromy. Vím však, že krajina v počátku měsíce března byla letos nějak pustá. Mohl jsem pozorovat káni lesní, sem tam poštolku obecnou. Pod vrchem Hrad jsem viděl sýkoru babku, šoupálka dlouhoprstého. Ozval se brzo ráno i bažant obecný svým kodrcáním. Na loukách se objevovali drozdi kvíčaly. Ze zbylých remízků jsem občas vyplašil srnčí zvěř. Ale nějak to bez plných alejí nebylo ono. Jeden známý z tohoto koutu naší krajiny mně povídal: „Ono to rychle zaroste,“

ale nejsem si jist, zda dostatečně rychle pro zvířata, která jsem zde vídal. Kdesi v krajském městě, státním úřadu, jsem na jedné z odborných přednášek slyšel, že revitalizace by měla ekologickou hodnotu místa přinejmenším udržet, ale ještě lépe navýšit. Snad tomu tak bude i zde. Jinak by neměla smysl. Jiný můj známý k tomu říká: „smutný příběh“. Ten je možná ještě umocněn tím, že při projížďení naší jihočeskou krajinou přibýlo silničních stromořadí, ale i polních alejí, v kterých jsou větve stromů ořezány do žlutých lívanců na kmeni, bez ponechání hojivých pletiv a skoro vždy bez nějakého ošetření. Snad i ten nejposlednější sadař ví, že neošetřený řez do stromu je vstupní branou pro patogenní organismy. Za pár let se budeme asi podívat, proč tak najednou stromy u silnic odumírají. Ale vysvětlujte to někomu. Autem se jezdí rychle a není čas na detaily. Zájem nastane, když nějaký strom padne. Ale proč padl a co se s ním dělo předtím, na to se zeptá asi málokdo.

A tak, až pocestujete jihočeskou krajinou, koukněte se okolo sebe, třeba uvidíte něco veselejšího. Mně se to v tomto předjaří nějak nepodařilo a článek je živočichů a obecného předvelikonočního veselí takřka prost. -vh-

„Revitalizace“ alejí v naší krajině, foto -vh-

A tak, až pocestujete jihočeskou krajinou, koukněte se okolo sebe, třeba uvidíte něco veselejšího. Mně se to v tomto předjaří nějak nepodařilo a článek je živočichů a obecného předvelikonočního veselí takřka prost. -vh-

Vybudování bosého chodníku ve Strakonících

Jsme skupinka nadšenců pro bosou chůzi a rozhodli jsme se postavit si v našem městě chodník, který by naše nohy milovaly. Přírodní materiály, které budou stimulovat naše chodidla, jsme začali shromažďovat již minulý rok a v první polovině dubna bychom z nich chtěli složit chodníček. Stezka pro bosé nohy bude umístěna na strakonickém Podskalí poblíž dětského hřiště, veřejně přístupná a všem pro potěchu a užitek. Pokud máte zájem nám s tímto projektem pomoci, můžete mne kontaktovat na mailu epolanova@seznam.cz a přispět k dobré věci. Realizace chodníku je naplánována na sobotu 15. dubna od 9 hodin, slavnostní otevření pak na pátek 21. dubna od 15:15. **Eva Polanová**

Z historie návratu rysa ostrovida na Šumavu (2. část)

Projekt Lynx – návrat rysa ostrovida do šumavské přírody

Na utajenou historii z Bavorského lesa navázala další fáze snah o návrat rysa do šumavské krajiny - Projekt Lynx. Tentokrát se děj odehrává na naší straně pohoří. Tehdejší iniciátoři, především Eliška Nováková z Ústavu krajinné ekologie Akademie věd (ČSAV), zapálený a inspirativní šumavský ochranář Ladislav Vodák, František Urban a Pavel Trpák ze státní ochrany přírody se poučili z nedostatků předchozích reintrodukcí a projekt byl pečlivě připraven a projednán. Aktivně se na něm podíleli pracovníci státních i vojenských lesů, odborní pracovníci státní ochrany přírody a CHKO Šumava. Eliška Nováková byla také jednou z autorek expertní studie s názvem „K možnosti reintrodukce rysa do chráněné krajinné oblasti Šumava“, která poskytovala odborný rámec pro Projekt Lynx. Expertiza byla uveřejněna již v roce 1968 v časopisu Šumava, k samotné reintrodukci došlo ale až podstatně později.

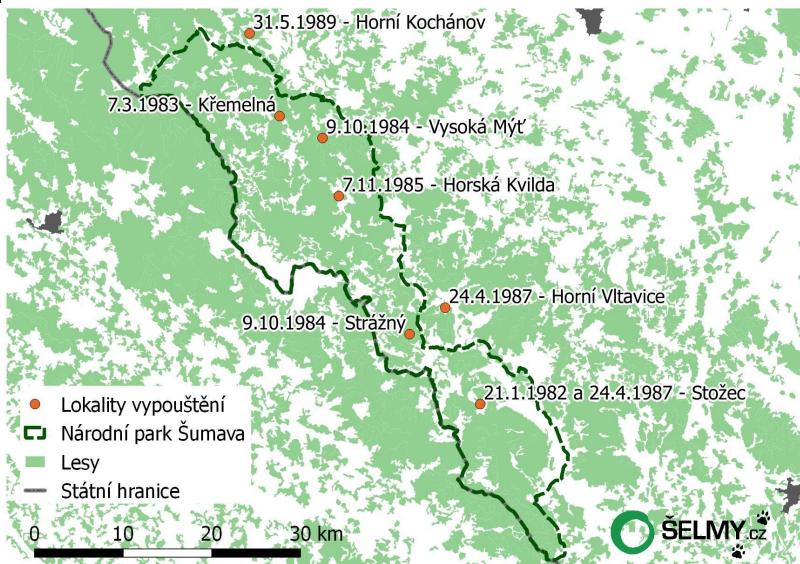
	pohlaví	jméno	kde byl odchycen	termín vypuštění	lokality
1	F	Rača	Kysucké Beskydy - Vychylovka	21.1.1982	Stožec
2	M	Bohouš	Kysucké Beskydy - Vychylovka	21.1.1982	Stožec
3	F	Arabela	Slovenský kras Rožňava	7.3.1983	Křemelná
4	M	Nikola	Slovenský kras Borka	7.3.1983	Křemelná
5	M	Hron	Revúcká vrchovina Dobšiná	7.3.1983	Křemelná
6	M	Goro	Revúcká vrchovina Dobšiná	9.10.1984	Vysoká Mýt
7	M	Pepík	Revúcká vrchovina Dobšiná	9.10.1984	Strážný
8	M	MHLL01	Kysucké Beskydy - Vychylovka	7.11.1985	Kvilda, Bílý potok
9	F	MHLL02	Kysucké Beskydy - Vychylovka	7.11.1985	Kvilda, Bílý potok
10	M	Havel	Borka	7.11.1985	Kvilda, Bílý potok
11	M		Borka	24.4.1987	Stožec
12	M		Rožňava	24.4.1987	Horní Vltavice
13	F		Borka	24.4.1987	Stožec
14	M		Betliar pri Rožňave	24.4.1987	Stožec
15	F		Betliar pri Rožňave	24.4.1987	Horní Vltavice
16	M	Pavel		31.5.1989	Horní Kochánov
17	F	Miriam		31.5.1989	Horní Kochánov

Sedmnáct slovenských rysů se nakonec na Šumavu dostalo až v letech 1982-1989 a jejich novým domovem se stalo okolí Stožce, divoké údolí řeky Křemelné, okolí Kašperských Hor, Kvildy či Horní Vltavice (viz tabulka a mapka).

Jedním z nejzajímavějších aspektů celé akce bylo množství zapojených osobností a institucí, kteří se za celou akci postavili, prosazovali ji na politické i místní úrovni a podíleli se na samotném vypouštění. Zástupci jednotlivých skupin se stali patrony vypuštěných rysů a byli to právě oni, kteří otevírali dvířka transportních beden a pouštěli vzácné šelmy do šumavské přírody.

První pár rysů byl 20. 1. 1982 naložen v ZOO Ostrava do transportních beden a s noční přestávkou převezen na místo vypouštění, kde už byl netrpělivě očekáván. Přítomen byl i nejpovolnější odborník - Ludvík Kunc ze ZOO Ostrava. Zvířata byla vypuštěna v intervalu asi ½ minuty. Obě se chovala klidně a po velmi krátké době zmizela za vydatného cvakání závěrek fotoaparátů v okolní mlazině. Lesní personál a strážci CHKO Šumava nakladli na několika místech masité návnady z obvyklé potravy (zejména králík), na kterou byli ryši zvyklí z karantény. Ty ale zůstaly nedotčeny.

Za pozornost stojí zejména zájem tehdejšího vedení vojenských lesů a státních lesů, kteří se na přípravě a realizaci vypouštění aktivně podíleli. Například patrony druhého vypouštění tří rysů v údolí říčky Křemelná byli plukovník Skotnica zastupující generální ředitelství Vojenských lesů, inženýr Povolný za Západočeské státní lesy a inženýr Mareš, ředitel Lesního závodu Kašperské Hory.

Přehled vypuštěných rysů na české straně Šumavy, zdroj:

www.selmy.cz

Rysice Miriam - poslední vypuštěná rysice (u Horního Kochánova v roce 1989) dosta-

la telemetrický obojek s vysílačem a v uchu měla vytetován kód M-89. VHF telemetrie v prostředí tehdejšího pohraničního pásma musela být značně komplikovaná a její výsledky zatím nikdo nezpracoval a nepublikoval.

Samotnému vypouštění předcházela poměrně rozsáhlá osvětová kampaň zdůrazňující význam rysa ostrovida v našich lesích a jeho ochranu. Vydány byly instrukční listy „Metodika průzkumu rysa ostrovida na Šumavě“, osvětové letáčky a plakáty „Zachovejme ohroženou zvěř Šumavy, Šumavská zvěřena - vyhynulá, zvláště ohrožená a ohrožená“ a samolepky se symbolem celé akce - rysím kotětem, jejichž autorem byl Ludvík Kunc. Také bylo vydáno leporelo s názvem „Šumavská rysátka“, uspořádána soutěž dětské kresby a pořádány přednášky pro zájmové organizace, zejména myslivce. Tato fáze projektu vzbudila pozornost na Mezinárodním kolokviu o možnostech navrácení rysa ostrovida ve střední a západní Evropě ve Štrasburku v roce 1978 a stala se vzorem pro podobné akce.

Rysice Miriam s obojkem, telemetrie VHF, foto Ivo Svoboda

ho sdružení Hlavňovice, Václav Klíma. **Josefa Volfová**

Autoři článku nyní připravují výstavu o historii návratu rysa ostrovida na Šumavu a do Pošumaví v Muzeu Šumavy v Kašperských Horách. Uvítají proto další podněty, vzpomínky či historické materiály, které by jim pomohly doplnit historii vypouštění rysa na Šumavu (ludektoman@seznam.cz, josefa.volfova@hnutiduha.cz).

Vypouštění rysa na Šumavě 21. 1. 1982, foto Ludvík Kunc

Projekt samotný byl předem rovněž projednán a schválen Ministerstvem kultury a Ministerstvem zemědělství jakožto nadřízeným orgánem myslivosti, generálním ředitelstvím Vojenských i Státních lesů, Státní veterinární správou a dalšími institucemi.

Zhodnocení akce dnešním pohledem

Doboví pamětníci a dnešní odborníci se shodují, že vypouštění rysa na české straně Šumavy patřilo k tehdy nejpropracovanějším pokusům o návrat této šelmy do volné přírody. Patřilo také k těm nejúspěšnějším, protože rysy vybrané území úspěšně obsadili a brzy se začali šířit do navazujících oblastí Českého lesa, Novohradských hor či Brd.

Dnes již pravděpodobně nezjistíme, jak přesně to bylo s informovaností a zapojením myslivecké veřejnosti, mnohé napoví reakce v dobovém tisku. Rozhodně ale nelze souhlasit s častým názorem, že myslivost byla v celé akci záměrně opomenuta. S prvním vypouštěním byly seznámeny okresní myslivecké výbory Klatovy a Prachatice, poslední rysici (s obojkem) vypouštěl hospodář myslivecké-

Luděk Toman,

Přehled některých propagačních materiálů vydaných v rámci osvětové kampaně k reintrodukcii rysa na Šumavě

Ing. Miroslav Treybal devadesátiletý

Dne 15. 4. 2017 oslaví životní jubileum dlouholetý člen naší ZO 20/01 ČSOP Strakonice pan Ing. Miroslav Treybal. S činností naší ZO je svázán již od dnů jejího vzniku jako zakládající člen a iniciátor vzniku dalších ZO ČSOP, které začaly působit v 80. letech minulého století na území okresu Strakonice.

Při procházení písemných materiálů uložených v archivu naší ZO je jeho jméno snad

Ing. Miroslav Treybal a čištění ptačích budek v letošním roce, foto -vh-

na každé listině spojené s ochranářskou činností. A to nejen v rámci jeho odbornosti lesního specialisty, ale třeba v souvislosti se začátky akce sčítání kání (akce Buteo), příkrmování ptačích dravců, mapování výskytu vyder v 90. letech minulého století, transferu ohrožených rostlin, sázení stromů nebo pořádání velice oblíbených ochranářských zájezdů. Při setkání s ním jen člověk žasne nad množstvím dokumentačního materiálu, pečlivostí setřídění a popisu pořízených fotografií nebo nad jeho zkušenostmi a znalostmi v oblasti ochrany přírody. Jeho písemnosti, to je naprosto ojedinělý systém popisující vývoj ochrany přírody na Strakonicku.

Jenže čas nezůstává jen u bývalé činnosti. Pan inženýr je ještě dnes aktivním členem naší ZO. Jeho účast nás již několikrát mile překvapila, například při dobrovolnických pracích na PP Pastvina u Přeštovic nebo zcela nedávno při čištění ptačích budek u nás ve Strakonících. V minulém roce, v září, se účastnil setkání členů ČSOP na nedalekém Lipně a také si vyšlápl na jeden pořádaný výlet. Svou pomoc nabídl zcela nedávno, když jsme šli stavět žabí zástěny na Volyňskou. Ale vzhledem k tomu, že souběžně probíhala akce sčítání ptačích dravců, mladších pomocníků byl dostatek a pan Treybal je stále v jednom kole, jsme jeho pomoc odmítli. Naše ochranářské oldtimery je nutno také chránit... Závěrem tohoto krátkého článku je nutno popřát našemu panu inženýrovi hodně zdraví do dalších let, neutuchajícího elánu a hlavně radosti z přírody, o kterou se celý život pilně zajímá a v rámci možností i stará. Stejně přání a dík patří i jeho manželce, synovi, dceři a dalším členům rodiny, kteří jej věrně provázejí a podporují.

V předchozím odstavci jsem napsal slovo oldtimer v množné čísle, a abych připomněl jejich celoživotní činnost, připravil jsem drobný časový přehled událostí týkajících se vzniku naší základní organizace a zakládajících členů ve formě krátkého textu. Ten je umístěn pod [tímto odkazem](#). Možná nad ním starší členové zavzpomínají, středně věkovití ještě chvíli ochranářinu vydrží a mladší - inu, to už záleží jen na nich. Svě dějiny si právě píšou nejen na papír, ale i do našeho města a okolní krajiny. -vh-

Putování Vodňanskem - 9. díl – Východně od Vodňan

Na první pohled se mohou zemědělsky i průmyslově intenzivně využívané partie krajiny východně od města Vodňany jevit poněkud monotónně. Pokud se však podíváme zblízka, nalezneme i zde přírodovědně zajímavé lokality s poutavým vlastivědným podtextem.

Hlavní silniční tah na České Budějovice představuje jakousi bariéru, která Vodňany z východu uzavírá. I když místa, kam se dnes podíváme, byla dříve (i z vyprávění místních) v běžné docházkové dostupnosti, v současné době už je Vodňanští volí ke svým pěším výpravám spíše zřídka.

Po silnici vedoucí z Vodňan do obce Čičenice se dostaneme k první zastávce. Je jí největší rybník na Vodňansku – Dřemliny. Nádrž založená v 16. století o výměře 56 hektarů je kromě svého prvenství zajímavá tím, že do zřízení a spuštění městské čistírny odpadních vod v roce 1997 fungoval tímto způsobem samotný rybník. Realizátorem odvážného, i když nouzového řešení byl vodňanský hydrobiolog Richard Faina, který pečlivou úpravou rybí obsádky a dlouhodobým sledováním ostatních parametrů dokázal udržovat tuto křehkou rovnováhu. Jak uvádí BERKA (2010), umožnily Dřemliny svou produkci

Rybník Dřemliny, foto -jj-

přečistit odpadní vodu až z 2/3 vodňanských domácností. To vše bez negativního dopadu na kvalitu ryb. Intenzivní rybníkářské využití však v loňském roce utrpělo ránu v podobě nákazy koiherpesvirózou a nucené likvidace rybí obsádky. Vizuálně nás na rybníku zaujmou typické poloostrůvky vzniklé vyhrnováním sedimentu v minulosti a také kvalitní litorální vrbové porosty při jižním břehu. Oboje můžeme obhlédnout rovněž při cestě motorovým vlakem z Vodňan do Čičenic. Na hladině Dřemlin z vodních ptáků pobývali polák velký,

lyska černá a labuť velká.

Co by kamenem dohodil, se rozkládá severně od Dřemlin nová krajinná dominanta – areál čavňské pískovny těžící dříve sedimenty řeky Blanice a Bílého potoka. Ač se to v současné chvíli jeví jako obrovská jizva do jihočeské krajiny, pro ukazatele přírodní hodnoty bude mít rozhodující vliv způsob provedení rekultivace po ukončení těžby. V případě přírodně blízké obnovy mohou na místě vzniknout velmi cenné biotopy pro celou řadu organismů.

Hospodářské lesy Černoháje, foto -jj-

břízy a dubu. Rovněž bohatá břehová společenstva topolu osiky a vrb s vtroušenou třešní a dalšími dřevinami vytvářejí ideální podmínky pro vodní i zpěvné ptactvo. Kromě kachny divoké a racka chechtavého bylo možné pozorovat hlasitou husu velkou a ve stromoví hodujícího brhlíka lesního, podle zpěvu pak odhadnout sýkoru koňadru a čerstvě navrátilivšího se budníčka menšího. Na hladině Strpského rybníka se pohybovala charakteristická silueta potápky roháče a v litorálu se občas mihnul rákosník obecný. O místě si můžeme udělat nejlepší obrázek právě obejitím Škornice po zmiňovaném břehovém valu. V jižní části vytváří přírodní stoka Strpského rybníka zajímavý biotop s podílem mrtvého dřeva.

V těsném sousedství za silnicí na Radomilice se rozkládají další tři rybníky – Kovanický, Velký Černoháje a Nový. A hned za nimi lesní komplex Černoháje, místo zajímavých archeologických nálezů opředené tajemnými zkazkami. Na severním i jižním okraji lesa bylo nalezeno několik pravěkých mohyl nejstarší doby bronzové s bohatou výbavou (více viz [zde](#)). Samotný les, který by měl evokovat tajemnou atmosféru, vzhledem k větší vzdálenosti od lidských sídel působí spíše opuštěným dojmem. Kvalita lesních porostů není nikterak vysoká, nacházejí se zde hospodářské monokultury různého druhu i stáří. Cennější smíšené porosty s podílem starších dřevin nalezneme mezi prvními dvěma jmenovanými rybníky. Zde jsou rovněž patrné zbytky mozaiky dubových větrolamů.

Pokud budeme od Černoháje pokračovat po silnici na Radomilice a asi půl kilometru před obcí zahne vlevo na lesní cestu, dostaneme se k malebné samotě Klůs. Ve zdejší hájovně žil první český aviatik Vít Fučík (více viz [zde](#)). Takřka neviditelnou pěšinou přes železniční trať můžeme projít až k poslednímu bodu našeho putování – přírodní rezervaci Radomilická mokřina. Chráněné území o rozloze 46 hektarů vyhlášené roku 1991 se od roku 2004 pyšní i titulem evropsky významná lokalita. Literatura uvádí výskyt kuňky obecné, který je hlavním předmětem ochrany. Mokřina je přirozenou nivou Bílého potoka a poskytuje ideální útočiště i pro další druhy obojživelníků, mokřadního ptactva a vlhkomilných rostlin.

Pohled do PR Radomilická mokřina, foto -jj-

Použitá literatura:

BERKA, R.: Vodňanské vody, Městské muzeum a galerie Vodňany, 2010.

ALBRECHT, J. a kol.: Chráněná území ČR, svazek VIII. Českobudějovicko, Chráněná území okresu České Budějovice, AOPK ČR, 2003.

Je život v cirkuse pro zvířata dobrý?

Se záměrem, aby si tuto otázku položilo co nejvíce návštěvníků cirkusu Arlet, se v sobotu 18. 3. 2017 odpoledne před jeho branami sešlo patnáct aktivistů za práva zvířat, kteří mají v odpovědi jasno.

Z kočovné podstaty cirkusů je zřejmé, že zvířata musí trávit valnou většinu svého života v mobilních, a tedy velmi malých, klecích. Není jim zajištěn dostatek prostoru, pohybu ani sociálního kontaktu s jedinci téhož druhu. Toto zcela nepřírozené,

hlučné prostředí, spolu s častými transporty, může být pro zvířata vysoce stresující a vést až k psychickým poruchám, které se nejčastěji projevují stereotypním chováním či sebepoškozováním. Ze zahraničních [videozáznamů](#) je navíc patrné, že při drezuře cirkusových zvířat bývají používány biče, elektrické tyče a jiné násilné pomůcky způsobující bolest.

Přestože velkou část diváků cirkusových představení tvoří děti, považujeme právě pro ně toto prostředí za nevhodné. Děti zde vidí zvířata ve stísněných prostorách zvěřince, či nepřírodných polohách v manéži. A mohou tak získat zkreslenou představu o potřebách a chování zvířat. Cirkus v žádném případě neplní výchovný ani vzdělávací účel.

Účastníci shromáždění, foto Andrea Sedláčková

Byli bychom rádi, kdyby se Česká Republika připojila k přibližně třiceti zemím světa, v kterých již platí úplný zákaz vystupování nedomestikovaných zvířat v cirkusech. A jaká je vaše odpověď na úvodní otázku? Pokud NE, je možné v [čajovně Pod Stolem](#) podepsat petici za zákaz chovu a využívání volně žijících zvířat v českých cirkusech. Útlum je navrhován postupně. Cirkusy by tak měly několik let na přizpůsobení podnikání a zajištění odpovídající péče svým divokým zvířatům. Pro bezprizorní velké kočkovité šelmy má v současné době skupina zkušených chovatelů zájem vybudovat v Česku první útulek. Ale ani návrat do přírody není zcela utopistický. Například [33 lvů zachráněných z cirkusů](#) v Kolumbii a Peru bylo loni přepraveno do Jižní Afriky, aby zde v azylu na 5000 hektarech začali nový život. Pro další informace sledujte stránku organizace Svoboda zvířat [Cirkusy bez zvířat](#) nebo [facebookovou stránku](#) zaměřující se na činnost přímo ve Strakonících.

Jana Petříková

Příspěvek do soutěže o předplatné časopisu Naše příroda

Na tomto místě přinášíme příspěvky, které byly zaslány do soutěže o předplatné časopisu Naše příroda. Příspěvky, které nezískaly první cenu, ale přesto si zaslouží zveřejnění. Můžete je brát i jako tipy na výlety pro nadcházející turistickou sezónu. Dalším zdrojem takových tipů je „Burza námětů na cestování“, což je dlouhodobá akce pobočky Za Parkem. A vítáme zasílání fotografií z cest (s komentářem) kdykoliv i do Kompostu.

Čertova stěna - Luč

Na hrázi Lipenské přehrady se vydáte po modré turistické značce směr Čertovo kopyto, které se nachází v Přírodním parku Vyšebrodsko. Zde narazíte na odbočku U Poustevny, kde neváhejte a vykročte směrem k vrcholu. Objeví se nádherné skalnaté útvary. V některých dle pověsti přebýval poustevník, pokud se rozhlédnete, uvidíte další kamené útvary vyskládané jako buchtý, když šel Honza do světa.

Mirka Hubrová

Foto Mirka Hubrová

Duhová zahrada při MŠ Holečkova – místo pro hry i poznávání

Mateřská škola Holečkova 413 ve Strakonících je jedním z odloučených pracovišť MŠ Strakonice, Lidická 625. Budova naší školy je situována v centru města, ale v klidném prostředí. V současné době školu navštěvuje 90 dětí.

Naše mateřská škola dlouhodobě orientuje na environmentální výchovu a ochranu životního prostředí. Od roku 2008 je zapojena do celostátní sítě „Mrkvička“, pravidelně spolupracujeme s ekologickými středisky CASSIOPEIA a Centrem environmentální výchovy Podskalí na jejich vzdělávacích programech. Škola se již několik let také zapojuje do celostátní akce „Uklidíme svět“ a do Recyklohraní. Dlouhodobě s dětmi třídíme odpad na třídách, do určených barevných kontejnerů. Další možností, jak dnešním dětem umožnit přímý kontakt s přírodou i v městském prostředí je pobyt na naší rozsáhlé přírodní zahradě, které říkáme Duhová. Název vyjadřuje její pestrost a souvisí se vzdělávacím

programem školy nazvaným „Barevný svět“. Je rozčleněna do několika zón, kde jednotlivými liniemi jsou lidské smysly. Máme zde zahradu zraku a barev, hmatovou zahradu, akustickou sluchovou zahradu, můžeme relaxovat ve vonné zahradě nebo si pochutnat v jedlé zahradě chuti.

Pedagogové ve spolupráci s rodiči došli k rozhodnutí, že vlastními společnými silami obohatí zahradu o některé chybějící

Foto archiv MŠ Holečkova Strakonice

přírodní prvky tak, aby byla pro děti nejen místem odpočinku a zábavy, ale i zdrojem nových objevů. První konkrétní kroky ke splnění tohoto záměru jsme učinili na jaře 2012, kdy jsme navázali kontakt s odborníkem, který má zkušenosti s úpravou školních zahrad v přírodním stylu. S konkrétní materiální pomocí rodičů, finančním příspěvím i vlastní prací se podařilo zrealizovat řadu výstupů: bylinkovou spirálu, terasové jahodíště, vrbové stavby, smyslový chodníček, kompost. Jednotlivá stanoviště byla osázena a výsadbou maliníků, rakytníku a drobných bobulovin byl vytvořen prostor pro jedlou zahradu.

Realizace jednotlivých přírodních prvků v této první fázi budování probíhala výhradně svépomocí - formou komunitní práce, na jejichž výsledcích se podíleli všichni aktéři – pedagogové, rodiče dětí, děti i dobrovolníci z řad veřejnosti. Finanční pomoc poskytl i odbor životního prostředí Městského úřadu Strakonice, který zajistil nákup vrbového proutí. Participaci na projektu a vzájemnou spolupráci všech zúčastněných chápeme jako důležitou přidanou hodnotu celé akce a slibný vklad do budoucí možné spolupráce.

Druhá fáze jejího budování byla financována z projektu podpořeného z Operačního programu Životního prostředí, v jehož rámci došlo k následujícím úpravám pozemku a pořízení nových environmentálních a hracích prvků přírodní zahrady. Do zahrady přibýly vyvýšené záhonky, kde se děti učí pěstovat zeleninu, ovoce a bylinky ekologickými postupy, květnatá louka, kde mohou pozorovat rostliny v různých fázích vývoje a na ně vázaný hmyz. V zahradě bylo vybudováno také několik přírodních stanovišť pro volně žijící živočichy a rostliny - „broukoviště“, hmyzí hotel, jezírka v nádobách a kamenná zídka.

Děti také mohou využívat nové přírodní skrýše a prolézačky z vrbových prutů nebo si hrát s vodou, čerpanou ze studny do soustavy dřevěných korýtek. Rády trénují rovnováhu na mostku se zavěšenými stupátky či rozvíjejí vnímání zvuků pomocí dřevěné zvonkohry a rezonančního bubnu. V zahradě byly dosazeny staré odrůdy jablek, které doplňují stávající sadbu.

Školní zahrada je prostorem, kde se také pravidelně koná ve spolupráci s rodiči řada akcí – Svatomartinské zamykání zahrady, jarní májová slavnost, rozloučení se školním rokem a zahradou a další. Pedagogové upřednostňují pobyt na naší zahradě před vycházkami rušnými komunikacemi. Pokud to umožňuje počasí, je zahrada využívána denně v dopoledních i odpoledních hodinách, při řízených i spontánních činnostech. Je též nejčastějším prostorem pro děti, které navštěvují zájmovou odpolední činnost Ekohrátky. Na jaře je nejdůležitější osázení záhonů, krmění drobných živočichů a zastříhování vrbových prutů, které budou zpracovány pro výplety chýší a výrobu dekorací. V létě je nezbytné zajistit pravidelnou zálivku a údržbu záhonů. Děti se mohou těšit ze sklizně drobných plodů a pozorování hmyzu, z jednotlivých rostlin květnaté louky společnými silami sestavují vlastní herbář. V podzimním období probíhá zejména sklizeň plodů, úklid listů a zazimování zahrady. Zima pak nabízí možnost pozorování stop drobných živočichů, hry a drobné pokusy se sněhem a ledem. Z nasušených přírodních materiálů ze zahrady mohou děti vytvářet nejrůznější výrobky.

Chceme si pořídit ještě další pomůcky, které by sloužily k pozorování (lupy, mikroskopy, encyklopedie a klíče k určování druhů atd.), počítáme s vytvořením ohniště, v interiéru chceme mít interaktivní tabuli... Náměty pro další aktivity vyplynou z běžného provozu MŠ i z toho, jak se bude naše přírodní zahrada postupně proměňovat. Uvědomujeme si, že podoba zahrady nikdy nebude konečná a ani naše péče o ni. Naší starostlivostí o ni se staneme přímými aktéry celého procesu a zbývá jen doufat, že to bude ke vzájemnému prospěchu obou stran.

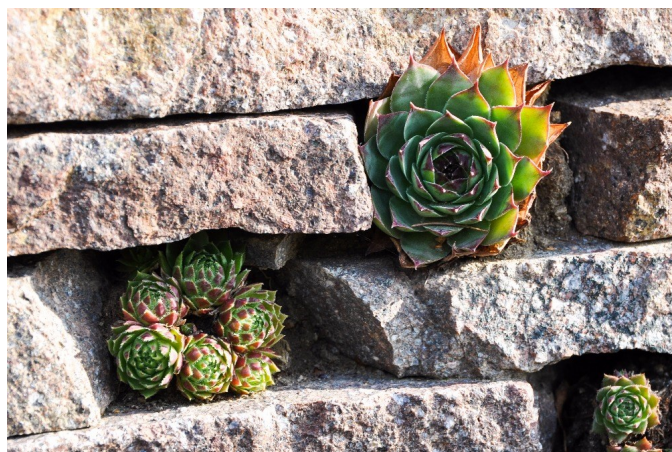

Foto archiv MŠ Holečkova Strakonice

Jak naši přírodní zahradu vidí jeden z rodičů dětí, to posuďte sami z následující ukázky:

„... Začíná jaro a na naší zahradě se vše začíná probouzet. Než se děti naplno vrhnou do her a zábavy, nejprve s pomocí paní učitelek svoji zahradu v rámci Týdne Země pěkně uklidí, posbírají odpadky, které sem zavál vítr, uklidí záhony od listů a pěkně je nakypří, aby mohly sázet zelené dobroty. Když se dá zahrada do pořádku, mohou se děti na ní dosyta vyřádit. Kromě kolotoče a různých houpaček zde mají neobvyklé prv-

„... Začíná jaro a na naší zahradě se vše začíná probouzet. Než se děti naplno vrhnou do her a zábavy, nejprve s pomocí paní učitelek svoji zahradu v rámci Týdne Země pěkně uklidí, posbírají odpadky, které sem zavál vítr, uklidí záhony od listů a pěkně je nakypří, aby mohly sázet zelené dobroty. Když se dá zahrada do pořádku, mohou se děti na ní dosyta vyřádit. Kromě kolotoče a různých houpaček zde mají neobvyklé prv-

ky ke hraní a poznávání přírody. Například takový smyslový chodníček, kde si děti za teplých dní mohou vyzkoušet chození na boso po kamenech, slámě, mechu nebo kaštanech. Také vrbové típy děti moc baví, prolézají jím a honí se jako malé housenky. Ovšem nejlepší je pumpa s dřevěnými korytky a tekoucí vodou přímo do pískoviště. To je teprve paráda, když se můžou děti v parném létě na své zahradě i báječně osvěžit - a do toho všeho mají obrovský prostor kolem sebe na běhání, řádění a různé hry. A naše děti - ty svou zahradu milují v každém ročním období. Když je léto v plném proudu, najdou děti na své zahradě i něco k zakousnutí. Kromě toho, co si každá třída s paní učitelkou na svém záhonku vypěstovala, jsou v zahradě keře s různými bobulovinami a terasovité schody se spoustou sladkých jahůdek. Zahrada též slouží během roku jako přírodní učebna jednotlivým třídám nebo k zájmovým činnostem - ekohrátkám, při nichž děti poznávají bylinky, různé kytičky a stromy, dělají pokusy a objevy.

Ale naše zahrada není jenom pro děti. Na své si tu přijdou ptáčkové, různí brouci, motýli a jiný hmyz. Díky ovocným stromům a keřům zde mají dost potravy a hmyz tu má dokonce svůj hotel. Ani na podzim a v zimě se na zahradě život nezastaví a my také nezahálíme. Práce je tu stále dost a díky plným krmítkům, která lákají ptáčky z celého okolí, je pořád na co se dívat. Pokud je paní zima štědrá na sníh, jako ta letošní, mohou děti na své zahradě dovádět i v zimě...“

A co říci na závěr? Přijďte se raději na vlastní oči přesvědčit, jaké to tady máme. Jste srdečně zváni – třeba o letošním Víkendu otevřených zahrad (jímž bude druhý víkend v červnu). **kolektiv Mateřské školy Holečkova, Strakonice**

Jak postupovat při výrobě budky pro čmeláky (čmelínu)

Budku pro čmeláky jsem si chtěl vyrobit již dávno. Kdysi mi můj táta říkal, jak si čmeláky choval za svého dětství v dřevěné krabici a měl ji umístěnou kdesi pod mezí v nedaleké Řepici. Tak se doba, kdy syn udělal, co jeho otec, vrací. Jen pro tento článek jsem si zvolil materiál mírně netradiční a nápad vyrobit čmelínu jsem převzal z internetu - viz [zde](#), kde je budka pro čmeláky kromě klasického materiálu, dřeva, vyrobena z většího keramického květináče.

Květináč jsem si koupil v zahrádkářských potřebách. Vybral jsem si kruhovitý s průměrem širší části cca 22 cm, užíší cca 13 cm. Poklepem jsem si zjistil, zda je dobře pálený (bez zrněk písku) a jak „zvoni“. Stěna květináče je okolo 3-4 mm silná a na vyvrtání díry pro vletový otvor jsem použil příklepové vrtáky od velikosti 4 mm do 12 mm. Otvor jsem vrtal postupně od nejmenšího vrtáku do největšího se zapnutým příklepem elektrické vrtačky. Květináč jsem měl položený na měkkou zemi v místě vrtání, aby květináč nevíbroval a nepraskl. Tomu odpovídá i rychlost vrtání. Malý vrták - větší rychlost, velký vrták - pomaleji. Po vyvrtání 12 mm díry ze strany položené na zemi dojde většinou k odlomení části keramického pláště. Ale to nevadí, protože se při citlivém vrtání její velikost vejde do odbroušené části o velikosti 30-32 mm. Tu jsem vybrousil kuželovitým brusným nástavcem. Do vletového otvoru je podle zmíněných stránek vložena elektrikářská hadice (krk), která je nepoddajná a je možno si pomoci buď zašroubováním, nebo mírným zahřátím nad plamenem. Já jsem vletový otvor trochu vylepšil vložením části bezového kmínku, který má měkkou duši a nechá se snadno odvrtnat a potom rašplí uzpůsobit na průměr 20-25 mm. Zevnitř květináče jsem na zmíněný bezový váleček napasoval elektrikářskou hadici a dílo je takřka hotovo. Čmelínu jsem pak odvezl na zahrádku, posadil na starou chodníkovou dlaždici a na vršek květináče dal druhou. Za místo jsem zvolil starou kupu písku mezi dvěma stromy. Část dne na sluníčku, část ve stínu. Celkem celá výroba čmelínu, po určité praxi, netrvala déle než 30 minut a náklady na materiál se pohybují do 100 Kč. Výhodou této budky je také to, že pro děti poskytuje snadnou plochu pro nakreslení nějakého obrázku nebo pro jinou ozdobu. Na to přijde každý sám, stejně tak jako na jiný postup při výrobě. Záleží na dostupném materiálu a použitém nářadí.

Kam s budkou pro čmeláky aneb Šup na zahradu, foto -vh-

Vyrobené čmelíny a použité nářadí, foto -vh-

O plastovém květináči na výrobu budky jsem neuvažoval. Myslím, že jeho stěny snadno podlehnou výkyvům teploty. Ale možná, že jde i to. Faktem je, že většinou jsem čmeláčí královnou viděl obhlížet díry v dřevěných nebo stavebních materiálech. V plastu nikoliv.

Dřevěný čmelínu jsem dělal také. Se dřevem se pracuje v domácích podmínkách lépe

než s vypálenou keramikou. Proto v případě dřevěné budky rovnou odkazují na výše uvedené webové stránky, které poskytnou inspiraci i pro jiné zařízení či stavbičky pro zahradní zvířena.

Nyní zbývá jen čekat, zda se budka bude čmelákům líbit a naše rodina bude mít na zahradě o jednoho osídlece snad více. A bude co „vědecky“ pozorovat.

A nakonec: vyrobené čmelíny jsme ukázali dětem a jejich rodičům 10. března tohoto roku na páteční schůzce MOPíků (Mladých ochránců přírody), z nichž někteří se rozhodli čmelíny si vyrobit. Což je možná lepší než strnout nad nějakou magickou obrazovkou mobilu nebo počítače s virtuálními mámidly. Na fotografie ze schůzky se můžete podívat [zde](#). -vh-

Jarní vážka

Ke konci března loňského roku jsem se setkala s nenápadným zástupcem vážek – šídlatkou hnědou (*Sympecma fusca*). Našla jsem ji u Chanovic v lese na písčitém okraji paseky a v malé písčité mezi vesnicemi Újezd u Chanovic a Defurovy Lažany. České pojmenování této šídlatky je výstižné, protože tělo obou pohlaví je zbarveno v hnědých odstínech. Zaměnit by se dala jen se silně ohroženou šídlatkou kroužkovanou (*Sympecma paedisca*), která však obývá pouze nejzápadnější výběžek ČR. Připomíná šidélko, protože na rozdíl od šídlatek z rodu *Lestes* sedí jako šidélko se zavřenými křídly. Životní cyklus této vážky je unikátní. Dospělci žijí velmi dlouho, až 10 měsíců. Líhnou se v pozdním létě, u vody se však dlouho nezdržují a odlétají do křovin a lesů, kde přezimují. Na jaře se vrací k vodě, proto šídlatky hnědé patří mezi první vážky, které můžeme vidět u vody již za prvních slunečných dnů na jaře. Setkala jsem se tedy se zimujícími dospělci, kteří se právě probouzeli a teprve se chystali na přesun k vodním plochám. Šídlatka hnědá žije mozaikovitě na celém území ČR kromě horských oblastí, není zařazena do Červeného seznamu. **Eva Legátová**

Šídlatka hnědá, foto Eva Legátová

Použitá literatura:

WALDHAUSER, M., ČERNÝ, M.: Vážky České republiky, Příručka pro určování našich druhů a jejich larev, ČSOP Vlašim, 2014.

Večer s dokumentem – 38. díl – Jak se dělá prales

Když dáme dohromady nejlepší filmařské řemeslo, jedno z nejpoutavějších míst střední Evropy a poselství, že les si nejlépe pomůže sám, vznikne dechberoucí padesátiminutový snímek, který si dnes představíme. Dokument "Jak se dělá prales" z roku 2015 představuje rakouský národní park Kalkalpen (Vápencové Alpy) - horské území s drsnými podmínkami, historicky lesnický obhospodařovaný, na základě nedávného rozhodnutí zcela ponechané přirozenému vývoji.

Film je mozaikou střípků nejen ze života jednotlivých živočišných druhů, ale postihuje také přirozené koloběhy v rámci přírody s minimálními zásahy člověka. Symbolickým průvodcem dokumentu je rys ostrovid, konkrétně rysí matka sledovaná „skrytou kamerou“ ve svém doupěti při péči o potomstvo. Při stejné činnosti je zachycen i pár kulíška nejmenšího. Z ptáčích říše byl pro detailnější záběry vybrán ještě strakapoud bělohřbetý, jeden z nejzávažnějších evropských ptáků, a datlík tříprstý – pták zcela závislý na populacích kůrovce.

NP Kalkalpen, foto CC BY-SA 3.0 AT

Úžasnými makro a zpomalenými záběry bylo zdokumentováno několik zajímavých zástupců hmyzu. Pilořitka velká kladoucí svá vajíčka pod kůru stromů. Samička ze skupiny lumků, která navrtává svým dlouhým kladélkem strom na stejném místě, aby nejprve jedem paralyzovala larvu pilořitky a pak do její blízkosti nakladla vajíčka svých vlastních potomků, kteří se budou mumifikovanou larvou živit. Martináč bukový, který dokáže svými hřebenovitými tykadly zachytit na velké vzdálenosti feromony samiček. A nakonec i lýkožrout smrkový, zastihnutý, kterak se snaží překonat obranu napadeného stromu.

Dokument se rovněž věnuje některým skrytým jevům uvnitř lesních společenstev.

Schopnosti stromů poutat vodu vytvářením vlhkého mikroklimatu a také díky fenoménu mykorhizy, jejímž viditelným, ale značně pomíjivým projevem jsou plodnice vyšších hub.

Snímek "Jak se dělá prales" je kromě skvělé podívané pádným argumentem do neutuchajících diskuzí nad „vytvářením“ divočiny v evropském kontextu. Film byl promítán v rámci festivalu dokumentů s environmentální tematikou Ekotopfilm. Pro nejlepší divácký zážitek doporučujeme obstarat si jej v dostatečné kvalitě a zvolit vhodný způsob projekce.

Dokument je k on-line zhlédnutí [zde](#). -jj-

Pozvánky - duben 2017

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Základy péče o ovocné stromy - zapěstování

Úterý 4. 4., 17 hod., sraz u restaurace Lovecká bašta

Jak správně ošetřit sazenice ovocných stromů? Jaký řez zvolit pro jednotlivé druhy? Jak pečovat o ovocné stromy v prvních letech života? Vše si ukážeme při terénním workshopu na nové výsadbě u strakonických větrolamů. Teoretické i praktické poznatky vám předá František Langmajer.

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 7. a 21. 4., 13 - 17 hod., Velké náměstí pod radnicí

Sedmá sezóna farmářských trhů ve Strakonici odstartuje v pátek 7. dubna na Velkém náměstí v prostoru pod rampou. Těšit se můžete opět na bohatou nabídku farmářských a regionálních potravin s důslednou kontrolou původu (zboží ze supermarketu u nás nekoupíte). Chybět nebudou ani řemeslné výrobky a občerstvení. Prostor trhu bude opět poskytnut k prodeji drobných pěstitelských přebytků bez účastnického poplatku. Jarní část trhů bude pokračovat do konce června každý sudý pátek. Více informací a seznamy prodejců před každým termínem můžete sledovat na farmarsketrhy.strakonice.eu. Kontakt pro přihlašování prodejců: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Akci pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice.

Kurzy zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 18. 4. - "Pokročilí"

Čtvrtek 20. 4. - "Začátečníci"

Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská. Kurzy probíhají 1x měsíčně do května. Nenavazují na sebe, hlásit se je možné na každý zvlášť. „Začátečnické“ lekce jsou určeny pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenavštěvovali. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Kurzovné 80 Kč.

Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Obdobné kurzy probíhají také v Blatné, Volyni a nově také v Katovicích.

Zelené otazníky - "Exkurze do Teplárny Strakonice"

Středa 19. 4., 16 hod., sraz u hlavní vrátnice

Jak vzniká teplo pro obyvatele Strakonice? Co je to kogenerace nebo odsíření? Jak strakonická teplárna ovlivňuje životní prostředí města a jeho okolí? Jak vypadají její nejdůležitější části? To a mnoho dalšího se dozvíte na exkurzi do provozu Teplárny Strakonice, a.s.

Vzhledem k omezené kapacitě je nutné nahlásit svou účast předem na jan.juras@knih-st.cz nebo tel. 721 658 244!

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Zastavení v čase

Středa 5. 4.: Krátké setkání, ztišení, verše - Dalibor Pešek, poetická próza – Rabíndranáth Thákur. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Ornitologická akce s kroužkováním v Českých Budějovicích

Sobota 8. 4.: Sraz v 6:55 před nádražím ČD. V 7:07 jede rychlík do Českých Budějovic, kde se přesuneme na zastávku MHD Máj v ul. Milady Horákové a přidáme se od 9:00 k akci vedené Petrem Veselým (PřF JU) a Jiřím Řehounkem (Calla) na území bývalého tankodromu. Budete mít možnost vidět kroužkované ptactvo z bezprostřední blízkosti. Zpět lze jet např. v 16:04.

Drobné velikonoční dekorace

Pondělí 10. 4.: Tvořivý podvečer s Hanou Taschnerovou. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) na pobočce ŠK. Pomůcky a materiál budou připraveny, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (papír, lepidlo, bílá vlna, vyfouknutá vejce).

Hraní na kantely

Pondělí 17. 4.: velikonoční hraní na kantely (vytvořené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Strakonické příběhy XXXX.

Úterý 25. 4.: Bžundová se modlí za Bžundu. Opuštěná Voříškovna, rozpustilé kuželky v pivovarské zahradě Oskořince, Vít Vokáč a oslí můstek mezi strakonickým 16. a 19. stoletím. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

26 let Národního parku Šumava

Středa 26. 4.: Přednáška s promítáním: **Ing. Jiří Kadoch.** Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Páteční schůzky kroužku MOP

Pro předškolní a mladší školní děti (i v kočárku) s rodiči, ale případně i pro starší školáky. Přicházet mohou i dospělí bez dětí. Pomoc při vedení schůzky je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00 před hradem u vývěsky ŠK, kromě 14. 4.,** kdy schůzku vynecháme. **7. 4.** si ukážeme pletení **pomlázky** a kouzla **s vajíčky**, **21. 4.** si pohrajeme **na zahrádce** u Taschnerových a uvidíme jarní práce na záhonech, **28. 4.** vyčistíme **studánku** Skleněnkou na Podskalí a zahrajeme si **kuličky** a jiné jarní hry.

Výstavy

Výstavka rostlin k určování (nejen podle knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. Pokračují i dlouhodobé akce (Paměť strakonických stromů, Nejlepší knihy aj.). Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod.

Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720). **-ah-**

Drobné smetí

Pokuty za nedovolené zasněžování

Třetina skiareálů porušila během posledních dvou lyžařských sezón zákon. K zasněžování použily více podzemní a povrchové vody, než povoluje zákon. Více se dočtete [zde](#). Na negativní dopady sjezdového lyžování na životní prostředí jsme upozorňovali v [čísle 12/2016](#).

Na milovické pastvině bylo zjištěno 42 % druhů českých motýlů

Pastvina u Milovic kultivovaná spásáním velkými kopytníky poskytla hmatatelný důkaz o obrovském významu tohoto managementu pro biologickou rozmanitost. V rezervaci bylo již dva roky po vypuštění prvních zvířat napočítáno 59 druhů denních motýlů. Více viz [zde](#).

Zápis z výletu

Pokud vás v minulém čísle (viz [zde](#)) zaujal článek o Lovcích mamutů, Bílé skále a připravovaném výletu (18. 3.) do těch míst, můžete si o naší cestě do Prahy přečíst podrobnější vyprávění ([zde](#)) a podívat se na fotografie ([zde](#)).

Ve Středočeském kraji přibyla dvě nová chráněná území

Dvě přírodní památky byly vyhlášeny v rámci Středočeského kraje. Jedná se o úsek Stroupínského potoka a mokřad u obce Řísnice. Více se dozvíte [zde](#).

Komunitní zahrada v Rudolfově získala peníze

Nový komunitní projekt Naše zahrádka, na který jsme upozorňovali v [minulém čísle](#), získal kampaní Hithitu požadovaný obnos peněz. Na ploše 3500 m² se bude realizovat celkem 18 přírodních zahrad. Více se dočtete [zde](#).

Velká Británie snížila emise skleníkových plynů na úroveň 19. století

Země charakteristická využíváním fosilních paliv (zejména uhlí) akceleruje svůj přechod k obnovitelným zdrojům energie. V současné době představuje podíl uhlí v energetickém mixu pouhých 9 %. Více informací je k dispozici [zde](#). -jj-

Literární okno

„...Slunce vyšlo...“

„... Kol osad českých již vše okleštěno a zničeno; kde zrovna nešklebí se suchopár polí, tam střízlivé lesičky jak u Prahy; pastviny a draha suchá, vody špinavé a zakalený dílem lidským vzduch...“ Co myslíte, kdy a o jaké krajině byla tato slova napsána? Pocházejí z knihy Josefa Váchala „Šumava umírající a romantická“ (1924).

„... Jest ostatně věcí přirozenou, že všude tam, kde zájmy lidské střetnou se s přírodními, krása hyne; les ustupuje polím, příbytky opeřenců domovům tvoří na pevných nohách a skály v šterk mění svou tvářnost; co však nejnerozumnějším činem lidským zůstává, je zasahování do vlastní činnosti přírodní tam, kde živelná dění, málo posud a částečně jen člověkem ovládaná, samy prospěšný nakonec stav zemi vytvářejí, třeba s počátku působení jejich zhoubným býti se zdálo...“

Josef Váchal byl člověk vnímavý a přemýšlivý, a co hlavně, měl Šumavu rád. Proto viděl dění kolem sebe tak ostře. Nebo by se dalo říci jasněji. Myslím, že je na místě si jeho knihu připomínat a brát vážně slova, která už tehdy byla varovná.

Kde hledat optimismus, když tak často kolem sebe vidíme krátkodobé zájmy vítězit nad dlouhodobými? Může nás vůbec něco povzbudit? I o tom se v knize Josefa Váchala dočítáme. A navíc to vidíme kolem sebe, jak tmavá a strašidelná noc vždycky nakonec ustoupí světlu dne a studená zima osvobozující síle jara. I kdyby se lhostejnost rozlezla už úplně kamkoliv, SLUNCE vnímá pořád ještě každý - a v tuhle roční dobu ještě víc než jindy...

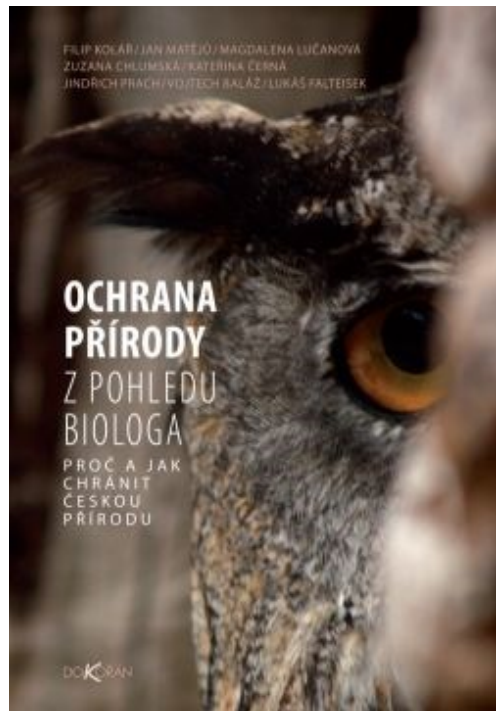
„... Stín, toť míra a váha svítání. Bezládně klesá tma se skrání hor stále níže a níže, doleji do prohlubní. Náhle ostrý svit vbodne se mi v zrak a paprsek prudký v intenzitě své zažehne nad hvězdy lačně příchod jeho čekajícími vznešenou píseň dne: SLUNCE vyšlo! Purpurový ovál, nikoliv koule, neboť neviditelná oblaka slunce splošťují. Klam tento potrvá notnou ještě chvíli. Není barvy, tónu a valeuru, jež by chyběla v sousedství tohoto zázraku. Zdá se, jako by den sebral veškerou zášť svoji a ubíjeti se jal všemožnými zbraněmi světla zbývající temnotu noční...“ -ah-

Foto -ah-

„Ochrana přírody z pohledu biologa“

Určitě ten pocit znáte. Někdy vás něco nezprofanovaného a nenápadného s nicneřikajícím názvem zaujme natolik, že pak jenom s přihloupkým výrazem pokyvujete hlavou a říkáte si „tady někdo uhodil hřebík na hlavičku“. U odborné literatury se vám to přihodí tehdy, když forma (to jest srozumitelnost a čtivost), obsah (to jest množství a důležitost vědeckých sdělení) a využitelnost pro praxi jsou v rovnováze. Knih o ekologii a ochraně přírody již vyšlo nepřeberné množství. Většinou však jeden z těchto důležitých článků výrazně pokulhává za těmi ostatními. Pak ale objevíte publikaci, která je napsána svěžím a moderním stylem, obsahuje jak důležité teoretické podklady, tak i zapamatovatelné praktické příklady a vlastně ani neshledáte nic moc, co by v ní chybělo nebo naopak přebývalo. Naposledy jsem měl podob-

ný pocit u „učebnice šumavské problematiky“ Hany Šantrůčkové „**Co vyprávějí šumavské smrčiny**“ (o které jsme psali v [Kompostu č. 9/2012](#)).

Titul „**Ochrana přírody z pohledu biologa**“ jsem objevil v podstatě náhodou ve fondu hlavní knihovny. Přebal s výrem velkým už jsem dříve někde zahlédl, škoda že jsem knihu nezařadil do pořadníku k přečtení už dříve. Nyní ji mohu bez ostychu označit nějakým vznešeným přízviskem – třeba „slabikář ekologie a ochrany přírody“, ale to není až tak podstatné. Důležité je, že kniha je dobře využitelná pro široké vrstvy lidí. Laická veřejnost v ní najde mnoho nových, zajímavých, ucelených a podstatných informací, amatérští i profesionální ochránci přírody v ní své dosud nabyté vědomosti obohatí o nové trendy a neotřelé způsoby. Dokonce si myslím, že by mohla zaujmout i člověka, kterého jinak ochrana přírody příliš nezajímá. Mně osobně byla velmi blízká možná proto, že ji psal kolektiv osmi autorů (v době vydání – v roce 2012 - převážně doktorandů přírodovědeckých fakult) přibližně mého věku. A také proto, že dokázala někdy těžce uchopitelné věci výstižně pojmenovat.

„Děj knihy“ plyne na ose směrem od všeobecných témat ekologie ke konkrétní ochraně přírody. Velmi důležité je výklad kapitol v kontextu situace ČR. Začíná u vysvětlení pojmu biodiverzita a příčin jejího ohrožení – což je vlastně rozbor současných ekologických problémů (tedy toho „co je špatně“) a pokračuje tématem

ochrany populací a péče o krajinu a biotopy (tedy tím „co se s tím dá dělat a jak“). Závěr tvoří kapitoly o ekologii obnovy a konkrétních nástrojích ochrany přírody v rámci ČR. To, co knihu staví o úroveň výše, jsou vysvětlující rámečky, které teoretický text doplňují pomocí praktických příkladů. Většinou se jedná o popisy zajímavých organismů nebo více či méně známých kauz ochrany přírody.

Samozřejmě, že publikace je shrnující, ke každému z podtémat je v současné době k dispozici mnoho podrobnějších prací. Až posléze jsem se dozvěděl, že text byl původně přípravným materiálem k biologické olympiádě pro studenty středních škol. Obdivuhodný je především způsob, jakým se podařila tak složitá a dynamicky se vyvíjející problematika uchopit a vytvořit z ní tak čtivou a poučnou knihu téměř pro každého. Zkrátka – nechci autorům mazat med kolem pusy, ale tohle se vážně podařilo.

Podrobnější recenze na knihu vyšla v časopise Živa (viz [zde](#)). Pokud byste zatoužili mít ve své knihovničce alespoň jeden titul z této oblasti, který by se dal považovat za reprezentativní, tohle je určitě správná volba. **-jj-**

Pár slov o malíři J. Dvořákovi-Šumavském

Už dávno jsem chtěla napsat do našeho časopisu něco málo o malíři Jaroslavu Dvořákovi. Pod jménem Jarko Dvořák-Šumavský jej dobře znají všichni starší strakonickí obyvatelé, ale mladé generaci nijak moc známý není. A přitom zrovna pro děti a mladé lidi by mohlo být přitažlivé totéž, co okouzlo ve školním věku mě - to, jak tento malíř dokázal jen tak v perokresbě zachytit podobu listnatého stromu, jako by byl živý a v pohybu, ve slunci, s ptáky poschovávanými ve větvích a zpívajícími tak, jako kdyby mluvila sama lípa nebo dub (viz např. [zde](#) na obrázku gloriety z Rennerových sadů, obklopeného tehdy bujnou zelení). Leccos se dá při dobré vůli a určitém cviku nakreslit, ale jak si poradit, když má člověk před očima korunu s mnoha sty lístků? Vždycky jsem obdivovala, jak to uměl Mikoláš Aleš, znala jsem jeho obrázky z dětských knížek, ale když jsem poprvé viděla umění pana Dvořáka, připadalo mi ještě dokonalejší - a to je co říci.

Na internetu se můžeme o tomto strakonickém rodáku dočíst něco málo základních informací a vidět zlomek z jeho díla, např. [zde](#). Data narození a úmrtí (5. 4. 1887 - 9. 10. 1964), údaj o vystudování na soukromé malířské škole Václava Jansy, o založení jeho vlastní školy, výčet nejvýznamnějších děl, citaci dvou katalogů z výstav a skromné brožurky s několika reprodukcemi „**Zapomenuté Strakonice**“... Ale vždycky mě moc zajímalo, jakou měl povahu, a tak jsem se zaradovala, když jsem narazila na zmínku o něm v knížce MUDr. Jana Zdeňka Cvrčka „**Mých devadesát let aneb Pamatuji dva císaře a deset prezidentů**“. Hned v jedné z prvních kapitol je psáno: „... Na návštěvu k nám chodili také tatínkovi bratřenci, synové tiskaře Dvořáka. Jarko Dvořák se právě vrátil ze studijního pobytu u profesora Engelmüllera v Praze, odkud přivezl velký obraz malostranských střech. Jarko byl strýc veselý, přestože hodně kulhal. Za války sloužil jako hulán a koleno mu rozdrtil kopytem splašený kůň. Strýc Miloš měl hrb, byl vyučným tiskařem a převzal asi v roce 1928 tiskárnu i redakci po svém otci...“

Náhrobek J. Dvořáka-Šumavského na strakonickém hřbitově, foto -ah-

Dobrou zprávou je, že Muzeum středního Pootaví Strakonice pořádá **výstavu „Střípky minulosti“**, na kterou se můžeme těšit od 5. 4. 2017. Potrvá do 31. 5. a bude zaměřena na J. Dvořáka-Šumavského i další osobnosti, jejichž kulatá výročí si budeme připomínat – např. Josefa Bosáčka nebo Rudolfa Berana. **-ah-**

V nouzi poznáš přítele

Kdo má rád přírodu? A proč se vlastně tak divně ptám? Tu má rád přece každý - v zimě se to zřetelně projevuje lyžováním v Alpách a vztyčováním okázalých vánočních stromů, na jaře výlety za svěží zelení, v létě k moři a na podzim na Moravu... Vypadá to všechno asi docela dobře. Ona i sama ta příroda se zdá být „v pohodě“, když na ni člověk není soustředěný, myslí si na své a těší se z hezké kulisy. Ale znáte to, jen dobrý přítel pozná, jak vám je doopravdy. A je s vámi v dobrém i zlém, máte-li štěstí, že někoho takového máte.

Neříkám, že ostatních lidí si nevážím nebo že bych proti nim něco měla, ale „na štíty skal“ bych si s nimi netroufla, použiju-li slova z „Písně o příteli“ **od Vladimíra Semjonoviče Vysockého** (1938-1980), kde se o pravém přátelství mluví velice přísně a důrazně. Na můj vkus vlastně až moc, ale i tak ji mám ráda jak v originále, tak v různých českých překladech (které jsou jeden lepší než druhý – viz [zde](#), k poslechu např. [zde](#) nebo [zde](#)). Věta „... když se bil, když se rval a hnal, zmámen na štítech skal pak stál...“ mi tím slovem „zmámen“ navíc připomíná jeden konkrétní silný zážitek. Nešlo o dramatický výstup na hory, nechtěli jsme prověřovat své ani cizí síly... měli jsme tehdy „obyčejnou“ dobrovolnickou práci na přírodní památce Přeštovická pastvina... bylo ale tak velké horko a tolik kosení i hrabání, že jsme byli na konci utahaní asi podobně jako po nějakém extrémním sportu. Už se šerilo, když jsme konečně měli hotovo a vraceli se našim autem společně domů. Můj muž řídil, měl před sebou ještě úklid káry, ale i tak ho napadlo milé gesto – najednou zastavil pod třešní a povídá: „Vlezte si na káru a natrhejte si z těch horních větví.“ Jak jsme se natahovali po štavnatých plodech, smáli se radostí a nabízeli jeden druhému, vzpomněla jsem si přesně na tu písničku:

Píseň o příteli

*Myslel sis přítel můj a teď
ryba rak nebo tak či tak
odpověď bys rád chtěl znát
můžeš-li na něj dát
s sebou do hor ho vem a jdem
vzhůru po boku bok co krok
lanem svým s ním se svaž ať znáš
s kým čest máš s kým čest máš
Jestli zlomí jej vzdor těch hor
skrčí nos ohne hřbet chce zpět
z ledovců na skalách když má strach
a přemýšlí jak by plách*

*pak ho znáš pak ho znáš až až
jen ho nech ať si jde kam chce
nežli s ním radši sám jdu sám
takovým nezpívám
Ale když nekňučel a šel
neskuhral na dně sil když byl
a když z výšky jsi slít on tě chyt
neboť byl kde měl být
když se bil když se rval a hnal
zmámen na štítech skal pak stál
je to on přítel tvůj při něm stůj,
jemu jen důvěřuj.*

Vladimír Semjonovič Vysockij
(překlad: Jaromír Nohavica)

**I takhle může vypadat setkání
přátel, foto Marcela Hronová**

Mám ráda jak patetické písně, tak střídme. A zrovna tak je to s příběhy, které zažíváme - více i méně vypjaté situace se střídají a člověk pak rád vzpomíná jak na práci při stavění žabích zástěn, při kosení, sběru odpadků, sázení stromů atd., tak na „zasloužený pivo“ (jak říkával pan Václav Chán) nebo posezení u výborného bezmasého guláše připraveného Honzou Jurášem, popovídání a všelijaké legrácky. Podle toho, co vím o jiných dobrovolnických skupinách, je to stejné i u nich. Platí něco takového, jako se zpívá v další z horolezeckých písní V. Vysockého (s názvem „**Vrcholek**“, v překladu Jany Moravcové):

*Když sbíráš prach hvězd
někde tam dole -
ať děláš co chceš,*

*za celý život nenalezneš
setinu krásy všech horských cest.*

Podrobnější verze článku s dalšími ukázkami
viz [zde](#). **-ah-**

Zdraví a strava

Ořechy

Kešu sýr

Ingredience: kešu (100 g), voda (50 ml), citrónová šťáva (lžice), rostlinný olej (lžice), lahůdkové droždí (2 lžice), sůl (lžička), libovolné bylinky (lžice), případně hrst lahůdkové cibulky, česnek atd., agar (3 g)

Postup přípravy: Dle návodu svaříme 3 g agaru a necháme částečně zchladnout. Kešu (namočené alespoň na 2 hod.) umixujeme dohladka

s vodou, citrónovou šťávou a olejem, poté přidáme lahůdkové droždí, bylinky (případně lahůdkovou cibulku) a připravený agar a ještě mixujeme. Necháme vychladnout ve formě požadovaného tvaru.

Ořechový chléb

Ingredience: lískové nebo jiné ořechy, případně ořechová mouka (100 g), pšeničná hladká celozrnná mouka (300 g), voda (cca 200 ml), drcený římský kmín (lžička), rostlinný olej (lžíce), sůl (1/2 lžičky), hnědý cukr (lžička), droždí (1/4 kostky)

Postup přípravy: Ořechy nasucho umixujeme dohladka, smícháme s moukou a ostatními ingrediencemi. Zpracujeme ve vláčné těsto a necháme cca hodinu v teple nakynout do zdvojnásobení objemu. Vložíme do vymazané formy a pečeme na 180 °C cca 30 min.

Mandlový "parmezán"

Ingredience: mandle, případně jiné ořechy (100 g), lahůdkové droždí (2-3 lžíce), sůl (1/2 lžičky), sušený česnek (1/2 lžičky)

Postup přípravy: Vše umixujeme v sekáčku na požadovanou hrubost.

Špenátové špagety

Ingredience: celozrnné špagety (mohou být bezlepkové - kukuřičné), česnek, špenát (čerstvý nebo mražený listový), sůl, rostlinný olej

Postup přípravy: Několik utřených stroužků česneku krátce orestujeme na rozehřátém oleji, přidáme čerstvý, případně rozmražený a slitý listový špenát. Osolíme a krátce podusíme. Smícháme s uvařenými špagetami a sypeme mandlovým "parmezánem".

Bezlepkové fazolové brownies s ořechovým máslem

Ingredience: vlašské ořechy (100 g), uvařené nebo konzervované červené fazole (cca 150 g), větší banán, voda (100 ml), kakao (2 lžíce), skořice (lžička), hnědý cukr (2-3 lžíce), víceprocentní hořká čokoláda (50 g), pohanková nebo jiná hladká bezlepková mouka (půl šálku), kypřicí prášek (lžička), brusinky (hrst), rostlinný olej na vymazání zapékací nádoby

Postup přípravy: Vlašské ořechy na několik hodin namočíme, potom slijeme a umixujeme s 50 ml vody dohladka, přimixujeme banán. Zvláště mixujeme fazole s dalšími 50 ml vody, cukrem, kakaem a skořicí. Smícháme s ořechovým máslem. Rozpusťme čokoládu a přimícháme. Kypřicí prášek smícháme s moukou, přidáme do směsi a dobře rozmícháme. Nakonec do těsta přidáme ještě brusinky. Na vymazaném plechu nebo v zapékací nádobě pečeme na 180 °C dle síly vrstvy 15–30 min. tak, aby buchta zůstala vlháká. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Vilém Hrdlička (-vh-),

Alena Hrdličková (-ah-), Luděk Toman, Josefa Volfová,

Jana Petříková, Mirka Hubrová, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2017

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

